

EL*

Nazar Eşankul**

I

■ Değirmenci Selam, eli herkesten önce fark etti. Eğer onun kalabalık bir ailesiyle az biraz hasisliği olmasaydı, her bir kuruşunu sanki canını alacaklarmış gibi pıntilikle muhafaza etmeseydi eli muhtemelen fark etmezdi. Lakin onun ailesi kalabalıktı ve değirmenden kazandığı onların nafakasını temin etmeye yetmediği için babasından kalan mesleği de yapardı. Çoluk çocuğuyla tandır yapıp satardı, bu sebeple ona bazen “Değirmenci Selam” bazen de “Tandırıcı Selam” diye seslenirlerdi. Bazı Tersatalılar “Selam Ağa’ya tek bir lakapla seslenelim, insan karıştıyor!” dediklerinde Muallim Penci “Her iki lakap da birbirine bağlı, değirmen dönerse tandırdan ekmek çıkar, un olmazsa tandırını kim ne yapsın!” demişti.

İşte bu iki lakaplı Selam, bir gün *doppısını*¹ önüne koymuş hâlde hesap kitap yaparken sonraki hafta için evine yapacağı yiyecek içecek masrafı ona her zamankinden daha çok olacaktı gibi geldi. Çuvaldaki un da önceki aya bakıldığında epeyce önce bitmiş; yağ, soğan ve patates tahmin edilenden önce tükenmişti. Bunların dışında, çocuklarının karnının doymadığını da fark ediyordu. Öyle ki onlar yemekten sonra yine ekmek ve şeker yemeye devam ediyorlardı. Durum böyle olunca bunun sebebini tespit etmeye girişti. Hanımı, yemekleri her zamankinden az yapmadığını söyledi. Kim bilir, çocukları büyüdüğü için mideleri daha mı çok yemek talep ediyordu yoksa onlardan

* Veli Savaş Yelok tarafından Türkiye Tükçesine aktarılmıştır.

** 1962 yılında Kaşkaderya’da dünyaya geldi. Taşkent Devlet Üniversitesi Gazetecilik Bölümünden 1986’da mezun oldu. İlk kitabı *Urush Odamlari*, 1988 yılında yayımlandı. Yayımlanmış diğer eserlerinden bazıları şunlardır: *Momo Qo’shiq* (1989), *Maymun Yetaklagan Odam* (2001), *Shamolni Tutib Bo’lmaydi* (2004).

¹ Özbeklerin millî baş giyimi.

biri fark ettirmeden diğerlerinin hakkını da kendi hissesine katıp yuvarlıyor muydu? Tandırcı işte bu şüpheler içerisinde, ailedeki her bir boğazı yemek sırasında tek tek gözetlemeye başladı. Çocukları son zamanlarda yedikleriyle karınları doymadığından mıdır nedir, önlerine konulan yemeği başlarını kaldırmadan yiyorlardı.

Tandırcı takip etmeye başlayınca gözlerine inanmadı, ailede altı can olsa bile yemekte bir de yedinci el vardı: Şunlar büyük oğlunun ve ortanca çocuklarının elleri, bu hanımıninki! En küçük oğlunun ki henüz el bile denmezdi, büyük bir kaşığa benziyordu o. Lakin şu el kiminki? Birden dikkat kesildi. Gözlerini kapatıp açtı. Fark ettiği şey, çocuklarının ve hanımının elinin dışında yabancı bir elin yemeğe ortak olmasıydı. Eli, açık seçik görüyordu. En tuhafı da el vardı ama sahibi görünmüyordu. O sadece yemek aldığı anda görünüyordu sonra kayboluyordu. Tandırcı Selam eli görünce önce “Aklımı mı kaçıyorum?” diye düşündü. Ama diğer günlerde de hanımının ve kendisinin ki benzemeyen yabancı eli, açık seçik gördü. O, çocuklarına koşularak avucunu yemekle doldurup alıyor, ağız mesafesine kadar yükseldiğinde yemek sanki havaya sinmiş gibi kayboluyor, yemekle meşgul olan ne çocukları ne de hanımı bunu fark ediyordu. Tandırcı bu şüphesini hemencecik aşikâr edip de çoluğunun çocuğunun önünde gülünç duruma düşmek istemedi. Yine birkaç gün dikkatlice takip etti. Yok! Yabancı el gerçekten de vardı. Onlara koşulup yemek yiyor, bölünen ekmeği alıyor, ete ortak oluyor hatta meyvelerden de tadıp sofrada yiyecek kalmayınca kayboluyordu.

Tandırcı Selam “Benim gözüme görünüyor.” diye düşünüp hanımına tek kelime etmeden kendini Molla Abzal’a okuttu ama bu okuma tesir etmedi. El ona tıpkı gözde çıkan arpacık gibi görünüyordu. Sonunda bir gün kesin kararını verdi. Fırsatını kollayıp çocuklarının ellerinin arasında duran ve balkabaklı mantıdan alıp havada yükselen eli “pat” diye yakaladı.

Korku ve heyecanla “Bu kimin eli?” diye sordu. Herkes, ev sahibinin kükreyen sesinden irkilerek korkuya kapıldı ve aceleyle önce kendi ellerine sonra hiçbir şey anlamadan sesin sahibine baktılar ve babalarının yakaladığı eli gördüler.

Tandırcı uzun, ince, aynı zamanda iri bir eli tutuyor; çamur kardıkça kasları sertleşmiş kuvvetli parmakların arasındaki el tıpkı kamçı gibi çırpınıyordu.

Bütün aile azaları işte o zaman, sahibi olmayan eli gördü ve korktukları için bağıştılar. Tandırcı Selam rahat bir nefes aldı. Demek ki el herkese görünüyordu, sıkıntı kendinde değildi. Onun bilekten aşağısı görünüyordu tıpkı kesilip atılmış bir ele benziyordu. Ama el kesilmemişti tam da dirsekten sonrası havada görünmüyordu. Sahibiye genel olarak görünmüyordu. Bu durum önce çocukları korkuya saldı. En küçük oğlu bir kendi eline, bir sahipsiz ele bakıp ağlamaya başladı. O galiba “Yakınlarından birinin eli kesildi.” diye düşündü. Hanımınnsa bir şey söylemeye dili dönmüyordu. Hepsi sofradaki yiyeceklerden şunu bunu alıp havaya yükselen ele endişe ve korkuyla bakıyorlardı. Tandırcı Selam’ın ömrü sürekli ağır işlerde çalışarak geçtiği için eli sıkıydı ama

cesur bir adamdı. Burada korkacak bir sır ya da endişeye mahal verecek bir durum görmedi. Eli yakalayınca çamuru yere vurup yoğuran güçlü eliyle iyice sıktı. O, çaresizce çırpındı sonra sanki bu kuvvetli parmaklara gücünün yetmeyeceğini anladı ve eriyip gitmiş gibi havada kayboldu. Herkes ağzı açılmış hâlde kalakaldı. Selam “Böylece elden kurtuldum.” diye düşündü ama akşam yemeğinde el tekrar peyda oldu. Sanki hiçbir şey olmamış gibi diğer ellerle birlikte yemeğe uzandı. O, yemekten alıyor, ağza kadar yükseliyor tıpkı göze görünmeyen ejderha gibi yemek havada hemen kayboluyor sonra tekrar aşağı inip yine yemeğe uzanıyordu.

Bütün aile artık yabancı bir elin yemeklerine ortak oluşuna şahit oluyordu. Selam, yine birkaç defa bu tanımadık eli yakaladı, onu cezalandırmak için her türlü usulü denedi. Bir eliyle onu tutmuş hâlde ikinci elini yumruk yapıp ona gösterdiğinde de, yanına önceden getirip koyduğu balta, bıçak veya kamçıya elini uzattığında da, onu yakalayıp yanan sobanın içine tıkmaya teşebbüs ettiğinde de el kendiliğinden kayboluyor daha sonra yemek vaktinde hiçbir şey yaşamamış gibi sofrada tekrar peyda oluyordu. Selam’ın onunla mücadelesinin neticesinde o, çarçabuk aile azalarından birine dönüştü. Öyle ki en küçük oğlu da eli görünce artık korkuya kapılmıyor aksine onu herkese gösterip onun hareketlerine kıkırdayarak gülüyor, else kendini müşfik göstererek bazen çocukların başını sevgiyle okşuyordu. Çocuklar da yavaş yavaş onun başlarını okşamasına alışmışlardı. Oburluğu, üç kişinin yemeğini sadece kendinin yemesi, ailenin ekonomisine ve geçimin gidişatına zarar vermesi göz önüne alınmadığında o, zararsız bir eldi.

Selam birazcık tedbirli olmasaydı el, yabancıların önünde de kendini ifşa edecekti. Her zaman bir yenilik yaparak kendisinin “mahallenin reisi” olduğunu hatırlatıp duran Azim Reis, ana ve babaların çocukların ders çalışması için nasıl bir ortam hazırladıklarını görmek amacıyla mahalleyi temsilen onun evine geldiğinde -mutfak hesaba katılmadığında- hem yatak ve misafir odası, hem çalışma odası hem de çocuk odası vazifesini yerine getiren iki odanın birinde sandala² ayaklarını uzatıp kitaptan başlarını kaldırmadan oturan (Mahalle reisinin geleceğini diğer evlerden duydukları için ders kitapları ve defterler, bir haftadan beri sandalın üstünden kaldırılmıyordu. Her şey mektep ve mahalle iş birliğinin taleplerine uygun hâle getirilmişti. Tandırcı, çocuklar güya her gün böyle etli yemek yiyormuş gibi kasaptan kemikli de olsa et almış, öğleden sonra fitilli gaz ocağına bunu koydurmuş, kapı vurulduğunda da Boynak’ın ürümesiyle hepsi önceden tembih edildiği gibi sandalın etrafına oturtulmuştu.) çocukları görünce onda memnuniyet hasıl oldu, âdet olduğu üzere ders yapılan odayı kısa bir süre gözden geçirdi ve Tandırcı’nın “Bir piyale³ çay için!” teklifine “ıkramı çevirmemek için” hayır, demedi. Evin hanımı tek budun eti-

² **sandal:** Türkistan, yakın doğu ülkeleri ve Japonya’da belli bir yeri ısıtmak için kullanılan mangal.

³ **piyale:** Çay içmek için kullanılan küçük kâse.

ni ayrı, suyunu ayrı kaplarda misafirin önüne koydu. Et, kemikten lime lime ayrılmış şekilde pişmişti. Azim Reis fazlaca ısrar beklemeden yemeğe elini uzattı; Tandırcı'nın etin tencereden tabağa henüz servis edildiğini söylemesine itibar etmeden, bunun soğuması için biraz beklenmesi hâlinde lezzetinin başkaca olacağı hakkında söylediklerini bitirmesini dahi beklemeden büyük kemiği iki eliyle alıp dişlerini ete geçirdi. Reis, talebelik yıllarında beş yıl yurtta kalmıştı, bunun için her türlü yemeği göz açıp kapayıncaya kadar mideye indirme sanatını çok iyi öğrenmişti. Bu âdetinin faydasını bildiği için şimdi bile bunu terk edesi gelmezdi. Mahalleye reis seçildiğinde bu kabiliyetinin yeni zirveleri ortaya çıkmaya başlamıştı. Tandırcı Selam, onun et yemesine bakıp dudaklarını yalarken "pat" diye peyda olan eli gördü ve söyleyecekleri aklından çıktı, bir anda öylece kalakaldı. Arsız el, hiç olmazsa misafirlerin olduğu vakitte kendini tutsa, diye düşünmüştü. Hayır, görünüşe göre onun için misafir mi başkası mı bunun bir farkı yoktu, sofranın kurulmasıyla kendi hissesini almak için tatlının etrafında toplanan sinek gibi peyda oluyordu. El, Azim Reis'in çocuklara şaplak vurarak yıldan yıla büyüyüp irileşen ellerinin arasında duran incikten tarafa yöneldi. O, buraya ulaşıncaya kadar incik kemiğinin alt kısımlarındakiler bile iri dişlerin arasında öğütülmeye başlamıştı. Beklenmeyen bu çabukluğu görünce el, havada bir an kararsız kalmıştı. Kendisinden de mahir bir elin, taşı bile sindirecek midenin varlığından hayrete düşmüş; ne yapacağını bilmez hâlde havada kalakalmıştı. Tandırcı, fırsattan faydalanıp eli yakalayiverdi ve çekip altına aldı ama onu burada tutamadı; o, Tandırcı'nın altındayken havaya sinip kayboldu, göz açıp kapayıncaya kadar sofranın başında tekrar peyda oldu. Reis bu arada, kâsedeki haşlamanın dişe değen kısımlarını silip süpürmüş, kalanı da bir kenara koymuştu. Şimdi keyif içerisinde gözünü sofradan ayırmadan ellerini birbirine sürüyordu. Allah'tan ki iki gözü de sofrada olduğu için başının üstünde bekleyen eli görmedi.

Azim Reis, sofrada yiyebileceği başka güzel yemek görmeyince sonunda "Tamam, artık bize müsaade." dedi. Sonra her zaman olduğu gibi nasihat etmeyi de ihmal etmedi:

"Çocukları daima böyle yemeklerle besleyin, güçlü ve akıllı olsunlar. Beyinleri gelişirse okulda iyi okurlar, okulda iyi okurlarsa üniversitelere girip mahallenin itibarını yükseltirler."

Tandırcı, yapmacık gülümsemeyle başını salladı ama ne diyeceğini de bilemedi. Reis'in kaşla göz arasında yalayıp yuttuğu kemikli büyükçe eti, hem misafirin hem de bütün ailenin rızkı diye düşünmüştü. Şimdiyse sofrada üzerinde zırnık et kalmamış incik kemiği, elbisesi tamamıyla çıkarılıp çırılçıplak bırakılmış çocuk gibi yatıyordu hatta kemiğin birleşim yerleri dahi çiğnenmişti. Selam "Reis, kâsedeki haşlamanın dişe değen kısımlarını şapır şupur yemiş olsa da şükür ki onun suyu kaldı!" diye düşündü.

Azim Reis, Fatiha okumuş gibi sonra elini yüzüne götürüp yerinden kalktı, diğer odada ders çalışan çocuklara tekrar göz attı ve memnun bir vaziyette gülümsedi:

“Tamam, derslerini çalışsınlar, rahatsız etmeden gidiyorum.”

Reis, Tandırcı'nın şansına sofraya bakmadan çıkıp gitmek için hareketlendi. Eğer dönüp de baksaydı onun “Bu gözü doymazdan yiyecek herhangi bir şey kalmış mı acaba?” mahiyetindeki ümitle sofranın üstünde bir şeyler arayan sahipsiz eli görmesi işten bile değildi.

Selam bundan sonra, evine misafir de çağırılmaz oldu. Elin yapacaklarından endişeliydi. Birisinin onu görmesi hâlinde köyde ne kadar laf söz çıkacağını tahmin bile edemezdi. Herkes Tandırcı'nın evinden cin çıkmış gibi kaçır, dedikodular kim bilir ne kadar artar, iftiralar ne kadar çoğalırdı.

Tandırcı, çocuklarına ve hanımına, el hakkında herhangi birine tek kelime etmemelerini tembihledi. Eli duyan herkesin onun üstünden istihzayla güleceği kesindi. Üstüne üstlük onun, nasıl peyda olduysa aynı şekilde kaybolacağına dair ümidi de yok değildi. Ancak aradan iki hafta geçmiş olsa da el kaybolmadı. Artık o, sofranın ortasındaki yemeğe uzanan altı elin yedincisi olmuştı tıpkı kendi evinde yemek yiyormuş gibi görünmeyen karnına yemeği “hop” diye indiriverirdi, aslında “indirir” değil de kelimenin tam anlamıyla yuvarlardı. Elin, parmaklarını ya da avucunu doldurarak aldığı yemek, bir insanın ağzına denk gelecek mesafede yükselir yükselmez sanki ağza atılıp da yutulmuş gibi görünmez olurdu. Tandırcı kimi zaman belli belirsiz de olsa -sanki mat bir sis gibi bir görünüp bir kaybolan- onun heybetlice ve kırba gibi kabaran karnını görür gibi olur, “Ben bu karnı doyuruncaya kadar iflas ederim ya!” endişesi içini kaplardı. Elin peyda olması, ev harcamalarını bir hisse kadar artırmış olsa bile Tandırcı'nın sabretmekten başka çaresi yoktu. Aslına bakıldığında bu belayı birine nasıl anlatacağını da bilemiyordu. Bunu duyan her kim olsa doğal olarak Tandırcı'nın sağlığına şüpheyle bakmaya başladılar.

Tandırcı, elle mücadele etse de sonunda yoruldu. Artık ilkinde olduğu gibi onu yakalayıp cezalandırmaya çalışmıyordu zira bunun faydasının olmadığını biliyordu. O ve hanımı “Bu insü cinin işi!” dediler ve evde yapmadık batıl âdet bırakmadılar. Hanımı, falcıyı da koşnaç⁴ da eve getirdi; ağzı dualı birini önce ısıtma sonra soğutma yapması, bunun arkasından da soğuyan ısıtması amacıyla eve buyur etti.

Falcı, ihtiyar bir kadındı. Tavukkarası olsa bile ortaya konulan şekerlerden, tatlılardan keyif içerisinde alan parmakları görürverdi ve ele sanki tanıdığı birini görmüş gibi bir süre öylece baktı sonra da birdenbire “Ey pirim! Bu babanın eli ki!” deyiverdi. Karı koca önce sırları ifşa olduğu için ne diyeceklerini

⁴ **koşnaç:** Üfürükçü ihtiyar kadın.

bilemeden kalakaldılar sonra da “Bu akli gelip giden ihtiyarın dediklerine ne de olsa hiç kimse inanmaz.” diye düşünüp ona el hakkındaki bütün hikâyeyi anlatıverdiler. Falcı vakit geçirmeden horoz kesip müşkülküşat yapmayı⁵, yedi ihtiyar çağırıp is çıkarmayı⁶ tavsiye etti ve “Bu apaçık babanın eli! Ruhu rahatsız olmuş. Aça benziyor. İs çıkarırsan gelmeyi bırakır!” dedi. Tandırcı Selam, ihtiyara babasının sol elinin orta parmağının yarısının olmadığını, onu gençliğinde orağın kestiğini, bu elin orta parmağının diğer parmaklardan bir boğum uzun olduğunu ve göze çirkin görüldüğünü söyleyerek vakit harcamadı. Babasının eli değilse evlat yahut ecdattan herhangi birinin elidir, dedi. Şimdi bunun ne önemi vardı? Değirmenci, babasının elini ihtiyar kadının nasıl tanıdığını anlamaya çalışmakla da meşgul olmadı, onun söylediği âdeti yapıp neticesini görmeye karar verdi. Bir ayakları çukurda olan yedi ihtiyar, onların eve gelmesine nezaret eden yedi gelincik, is çıkarılacağını duyup da kendilerine haber verilmemesi durumunda darılacakları hesaba katılarak çağırılan on kadar kadın ve kızın -toplamda otuza yakın- is çıkarma günü yiyip içtikleri, Tandırcı'nın altı ay boyunca dışından tırnağından artırdığını havaya uçurdu. İhtiyarların nefesleri de onların ellerindeki yanmış pamuklar da arsız eli uzaklaştıramadı fakat onların yaktığı pamuklar yüzünden az daha ev yanıyordu; alev perdeyi tutuşturunca Tandırcı içeri girdi ve perdeyi sıyırıp aldı, mutfaktaki su dolu kovaya tıktı, neticede is çıkarmanın alameti olarak duvarın yarısı simsiyah oldu. Bundan sonra elin ruhlarla alakasının olmadığı malum oldu; o, başka bir şeyin alametiydi. Ona hiçbir şey hatta romatizması azdığı için yerinden kalkamadan yatan Molla Abzal'ın okuyup üfledikten sonra gönderdiği bir kâse suyun üzerindeki “nefes” de kâr etmedi öyle ki bu el gaibin hükmüne benziyordu. Bu el sanki Tandırcı'nın ailevi durumunu sıkıntıya sokmak ve evinin betini bereketini yoka çıkarmak, onu meteliğe muhtaç etmek için hayatlarına beddua gibi girivermişti. Selam, bu sıkıntılı vaziyetten nasıl kurtulacağını bi-

⁵ **müşkülküşat yapmak:** Özbekistan'da Müslüman kadınların tasavvurunda, insanların müşküllerini kolaylaştıran evliya kadınlardan kabul edilen Bibi Müşkülküşat'ın ismini taşıyan ritüel. Birinin sıkıntısını ortadan kaldırmak, işlerini kolaylaştırmak, işlerinin yolunda gitmesini sağlamak veya bir kişinin ya da evin yaşadığı/yaşayacağı talihsizliğin önünü almak maksadıyla yapılır. Halk arasındaki inanışa göre Bibi Müşkülküşat, Bahaüddin Nakşibendi'nin teyzesidir ve orağını kaybeden bir oduncuya yardım etmiştir. Bu ritüel onu ve yaptığı iyiliği hatırlayarak her çarşamba günü, akşam veya yatsı namazı sonrasında yapılır. Müşkülküşat merasimi, atınayı [otinoyi] (=Kur'an Kerim'i kıraatıyla okuyabilen ve dinî konularda malumat sahibi olan kadın) diye adlandırılan ve “kalp gözü açık” olduğuna inanılan kadınlarca icra edilir. Müşkülküşat'ın düzenleneceği evin sahibinin hazırladığı ve bu törene davet edilenlerin getirdiği yiyecek, içecek ve giyecekler odanın ortasına konulur. Kadınlar Kur'an okur; dinî konulu destanlar ezgili olarak söylenir, dualar edilir. Ritüelin sonunda sıkıntısı olan kişiye buradaki yiyeceklerden yedirilir, içeceklerden içirilir, elbise giydirilir; icracıya da para veya hediyeler verilir.

⁶ *İs çıkarmak*, “kazan kaynatmak” anlamındadır. Merhumların ruhunu rahatlatmak ya da insana rahatsızlık verdiğiğine inanılan varlıkları uzaklaştırmak amacıyla düzenlenen ritüel. Davetlilerin sayısının yedi veya bundan fazla olması gerekir. Bu ritüele akraba ve komşulardan davet edilenlere ikram olarak *çözme* adı verilen yağda kavrulmuş yufka ya da güzel bir yemek ikram edilir.

lemiyor; eli her gördüğünde bu belanın kendisine nereden musallat olduğunu, Allah'ın hoşuna gitmeyen hangi hatayı yaptığını bulmak için derin derin düşüncelere dalıyordu. Bütün hayatını gözünün önünden geçirince babasına bir zamanlar bağırıp çağırdığını, sonra çekip bozkıra gittiğini, hatasını anlayıp da geri döndüğünde babasının bu dünyayla vedalaştığını, onun gönlünü almasının kıyamete kaldığını hatırladı. Belki de Allah tam da bunun için ona böyle bir ceza göndermişti! Ama Tandırcı, içindeki bu derdini dışına çıkaramazdı çünkü bu olayı kendisinden ve babasından başka hiç kimse bilmezdi. Tandırcı bu derdiyle zaten kendi kendine yanıp kavrulurdu.

Aradan iki ay geçti, boşalan un çuvalı ve yağ kaplarını görünce Tandırcı'nın sabrı tükendi. "Bu nasıl adaletsizliktir? Ben çocuklarımla gün boyu çamur tepip bir lokma ekmeği güçlkle buluyorken bir beleşçi gelip buna nasıl ortak oluyor?" diye düşündü öfkeyle. Sonunda, gelmekte olan domuz yılının iyi sayılmadığı hakkında kehanette bulunup Çoban Recep'in ala kuzusunun tüyle-rindeki "Allah" yazısını fark eden Molla Keldiyâr'a, bütün olanı biteni anlatmaya karar verdi.

Tandırcı, Çoban Recep'in evine götüren sokağın dönüşündeki kütüğe oturmuş, köye gelen her bir arabayı tespih tanelerine ekleyen Molla'yı, merhumun ruhu için mübarek çarşamba gününün öğleninde vereceği hayır pilavına davet etti. Pilav, daha dünün kızıl sopalı "trafik polisi" bugünün de mollası olan Keldiyâr'ın dini, imanıydı. Keldiyâr bir zamanlar, Kızıltepe'nin aşağısında "görevi için" beklediği vakitlerde gördüğü hataların cezasını çayhane⁷ pilavı olarak keserdi. Bu sebeple pilav olan yerden başını çevirmezdi, bunu bütün köy ahalisi de iyi bilirdi. Selam'ın doğrudan doğruya ısrarcı teklifinden sonra Molla, tam öğle vaktinde davete icap edeceğini söyledi.

Çarşamba günü belirlenen vakitte çıkıp geldi. Ortaya bol etli pilav konuldu. Bunu görünce Molla'nın gözleri parladı ve kolunu sıvayıp pilava girişti. Üç dört avuç pilavı gözlerini yummuş hâlde, tadını damağında hissederek çiğnemişti ki el birdenbire peyda oldu. Molla üçüncü eli ilk önce fark etmedi. Her avucu ağzına ulaştığında o, huşu içerisinde gözlerini yumuyor, çiğnedikçe tadına tekrar tekrar varıyor sonra da ağzındakini yutup gözlerini açıyor, pilavın en etli yerlerine elini batırıyordu. Eli epey sonra fark etti. Tıpkı kendisi gibi pilavın en etli yerlerine dalan, mollaya hürmet göstermeyen saygısız eli görünce Keldiyâr, böylesi usul erkân bilmezliğe öfkelenip başını kaldırdı. Ne yazık ki zehrini saçacağı yahut herhangi bir dinî mesel anlatıp adaba davet edeceği elin sahibini göremedi. Bir ele bir Tandırcı'ya bakarken ağzı açık kaldı; heyecanlandığından mıdır yoksa korktuğundan mı bilinmez, ağzındakini çiğnemedi yutuverdi ve tıkanıp kaldı. Öksürdü, nefesi kesile yazdı. Tandırcı, yerinden kalkıp onun sırtına vurdu. Molla, bunun sonrasında kendine biraz geldi. Else onlara itibar etmeden pilavı "arka arkaya yuvarlıyor" yani tıpkı Molla gibi

⁷ **çayhane:** Irmak kenarına yahut mahallerdeki güzel manzaralı yerlere kurulan, bir araya gelip sohbet etmeye veya eğlenmeye yönelik mekânlar.

avucuna etli pilavdan alıp ağıza kadar yükseliyor, bir avuç dolusu pilav görünmeyen “ağız”da gaip oluyordu. Kızarıp bozaran, emr-i bi'l- ma'ruftaki kıyamet alametlerini önceden biliyor olsa da böyle bir işareti görürüm diye hiç düşünmeyen Molla, aşağı yukarı on defa “Estağfurullah!” dedi. Gözlerini açtı, kapattı. Sonra galiba “Bana böyle görünüyor!” diye düşündü, Tandırcı'ya medet umar gözlerle baktı lakin itibarının düşmemesi için de ağzını açmadı. Yine üç defa “Estağfurullah!” çekti.

Tandırcı mahcubiyetten kurtarmak için ona “Size de görünüyor mu?” dedi.

Molla, Tandırcı'ya “Görünüyor mu, diye mi soruyorsun? Ne görünüyor mu?” deyip açık vermeden ona baktı.

Tandırcı “El! Sahibi görünmeyen el...” dedi.

Molla o zaman biraz kendine geldi. Gözlerini dikip hâlâ pilav “yemeye” devam eden ele gözünü ayırmadan bakıp durdu.

“He, görünüyor... Bu kimin eli?”

“Bilmiyorum... Lakin yemek yerken bizim aile bir taraf, bu el bir taraf. Her hâlükârda yemekten alıp bunu böyle havaya kaldırırsa tamam. Kayboluyor...”

“Hakikaten de sahibi yok mu? Hiç mi görünmüyor?”

Tandırcı başını salladı, çaresiz bir ses tonuyla “Aslında sizi bunun için çağır-mıştım, Molla Ağa!” dedi ve ekledi:

“Evimizde böyle bir bela peyda oldu. İki aydan beri gitmiyor. Bizi perişan etti bu obur!”

Molla, bir Tandırcı'ya bir ele bakıp onu uzun uzun izledi.

Selam “Şuna bir okuyverseniz... Belki kaybolur... Molla Abzal'ın okuyup gönderdiği suyun gücü yetmedi. Sizin nefesiniz onunkine göre daha keskin diyor-lar.” dedi.

Keldiyâr “Şeytanın eli bu! Estağfurullah!” dedi ve kendinin de molla olduğu ak-lına sonradan gelmiş gibi “Bakın, insanın eline benzemiyor. Şeytan-ı laininki... Bu açık...” dedi.

Tandırcı “Yok yahu! Sıradan el ya!” diye cevap verdi.

Molla, kendinden emin bir ifadeyle “Sıradan el değil bu! Bu, şeytanın eli! Yeme-ğinize şeytan ortak olmuş. Eti helal miydi?” dedi.

Selam “He! Kasap Abselim'den almıştım...” dedi.

Molla bunu tasdik etmediğini anlatır şekilde, başını sağa sola salladı:

“Ahir zamanda böylesi alametler var, diye işitmişim... Sahibi olmayan eller, sahibi olmayan başlar, sahibi olmayan gözler, sahibi olmayan ayaklar... Bunlar sahibini arayıp asumanda dolaşır dururmuş. Bu elin de sahibini aramaya geldiği belli. Selambek, ahir zaman yakına benziyor.”

Molla'nın bu kesin hülasası galiba elin hoşuna gitmedi. Leğene uzanmaktan vazgeçti, hızlıca havaya yükseldi ve önce işaret parmağıyla orta parmağının arasına başparmağını güzelce yerleştirdi sonra da Molla'nın burnunun tam ucuna getirip gösterdi. Bu şekilde gözünün içine girecek gibi duran iki parmak arasındaki başparmağı görünce korktu, gövdesini geriye çekti, gözleri fal taşı gibi açılmış hâlde "Ana! Pek de terbiyesizmiş bu, yahu!" dedi.

El, iki parmak arasında duran başparmağı göstererek Molla'nın burnunun ucunda bir süre bekledi. Sonra tekrar leğene uzandı, hiçbir şey olmamış gibi aldığı pilavı "havaya kaldırma"ya devam etti.

Molla sonunda "Affedilmez bir günahınızın karşılığı bu!" dedi.

Tandırcı sızlanarak hâlini ayan etti:

"Ben bir tandırcıyım, kendimi bildiğimden beri değirmenin taşını döndürürüm, ayağım da çamurdan çıkmaz. Benim affedilmeyecek nasıl bir günahımın olması mümkün?!"

Molla sanki emr-i bi'l-ma'rufu hatırlatan bir tonda "Kulu işlediği günahını bilmez ama yukarıya hepsi ayandır! Her şeyi görüp bilen ve böylesi afetleri gönderen Rabbimiz var. Tövbe edin, o vakit kurtulursunuz." dedi.

Tandırcı dertli bir ses tonuyla "İki aydan beri tövbe edip duruyorum. Yatırlara, evliyalara gittim; yetime, düşküne sadaka bile verdim. Faydası olmadı." dedi.

Onun bu söyledikleri Molla'nın dikkat kesilmesini sağladı. Şimdi bunun zamanı olmasa bile o, hem geleceği hem de cüzdanı düşündü, yerinde öğüt vermeyi de ne yapacağını bilmeyen bu kula doğru yol göstermeyi de kendisinin görevi, diye düşündü:

"Sadakayı, evvela sohbetinde ilim olana vermek gerekir."

Tandırcı saf biriydi. Molla'nın imalı cümlesini yanlış anladı:

"Köyümüzdeki sıkıntı çeken talebelere de sadaka yerine yol harçlığı verdim..."

Molla, Tandırcı'nın saflığına sinirlendi:

"Talebeler, sohbetinde ilmi olanlara dâhil olmuyor. Onlar her türden habis işlere karışıp duruyorlar. Bunun için onlara verilenler, sadaka yerine geçmez. Sadakayı, taat ve ibadet içerisinde olan, ilim sahibi kişilere vermek caizdir..."

Tandırcı, bu söylenenler karşısında oldukça mahcup oldu ve "Bunu bilmiyordum. Molla Abzal, 'Gurbetteki talebelere verdiğiniz sadakalarınız kabul olur.' demişti." diyerek ekşiğini ikrar etti.

Molla'nın onun bu söylediklerinden canı sıkıldı:

"Molla Abzal, medrese talebelerini nazarda tutmuş sanki siz anlamamışsınız."

"Köyümüzde böyleleri yok ki!"

Molla Keldiyâr'ın bu saf kula artık daha açık işaret etmesi gerekiyordu. Sesi ni biraz yükselterek “Öylesi talebeler olmasa da sabah akşam ibadetle meşgul olan adamlar var.” dedi.

Bu arada leğendeki pilav bitmiş, el artık ortaya konulan meyvelerden tatmaya başlamış, Molla'nınsa iştahı kaçmıştı. Bu sebeple o, hem elin küstahlığına hem de kendine ikram edilen meyvelere ortak olmasına öfkelenmişti:

“Hakikaten de bu yiyip doymazın ta kendisiymiş! Hiçbir şeyi ayırmadan hapur hapur yutuyor. Peki, şöyle yapacağız... Biraz fazla masraflı ama netice vermesi kesin... Ben kırk gün akşamları kaytarma yapıp⁸ okuyacağım. Bununla kurtulacaksınız, evinize huzur gelecek...”

⁸ **kaytarma yapmak [qaytarma qilmoq]:** Bir evin geneline ya da bir kişiye yönelik yapılan büyüünün geri çevrilmesi veya tersine döndürülmesi, yapılan bu işin yapan kişinin üzerine gönderilmesi amacıyla *Kur'an*'dan ayetlerin suya okunması ritüeli.